

Ocak 2019, Ürün No:11

Dünya Mercimek Verileri (bin ton)

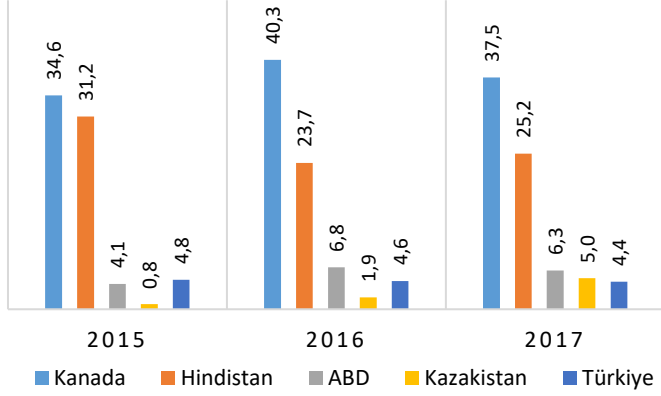
	2013	2014	2015	2016	2017	Değişim (%) ²
Alan (bin ha)	4.057	4.021	4.708	5.392	6.583	14,0
Verim (ton/ha)	1.280	1.035	1.159	1.081	1.048	1,1
Üretim	5.193	4.701	5.496	6.558	7.591	15,2
İthalat ¹	2.943	2.315	3.191	2.415	2.680	-25,1
İhracat ¹	2.673	3.051	3.559	3.196	3.334	-12,3

Kaynak: FAO¹/UN-Comtrade, ²Son iki yılın değişimini göstermektedir.

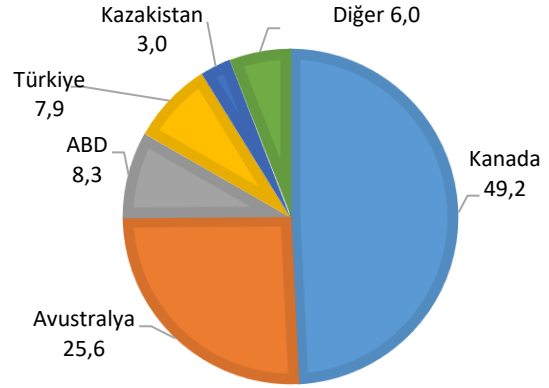
Baklagil familyasına ait türler tüm dünya için çok önemli bitkisel protein kaynağı olmakla beraber bu ürünler, "Dünya Gıda Programı" ve diğer "Gıda Yardım Girişimleri" kapsamında genel gıda sepetlerinin önemli bir parçası olarak kullanılmaktadırlar (Kaya, 2010). Bakliyat üretimi dünya geneline yayılmış olmakla beraber, mercimek üretimi Amerika ve Asya ülkelerinde yoğunluk kazanmıştır. Dünya mercimek üretiminde 2017 yılı itibarıyla 3,7 milyon

ton üretim miktarı ile Kanada ilk sırada yer alırken, 1,2 milyon ton üretim ile Hindistan ikinci sırada, 430 bin ton üretim ile Türkiye üçüncü sırada yer almaktadır. Dünya toplam mercimek üretiminin %80'i bu üç ülke tarafından karşılanmaktadır. 2017 yılı mercimek ekim alanlarında ise; 2,47 milyon ha ile Kanada birinci sırada yer alırken, 1,66 milyon ha ile Hindistan ikinci ve 413 bin ha ile ABD üçüncü sırada yer almaktadır.

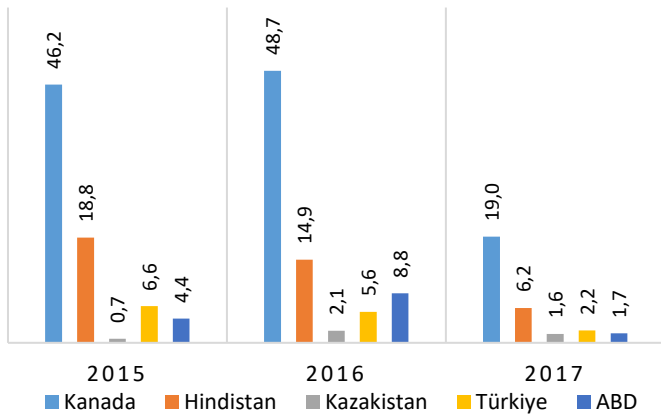
Mercimek ekim alanında önemli ülkeler (%)

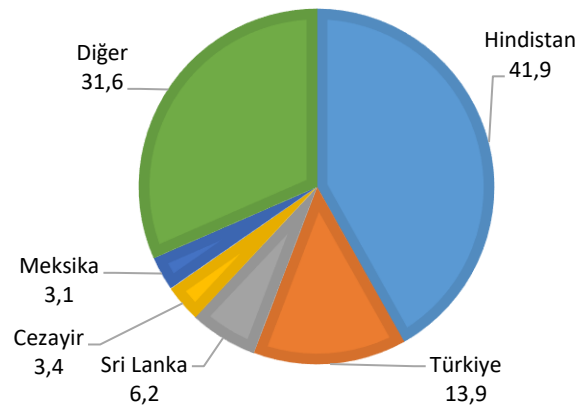
Ülkelere göre dünya mercimek ihracatı (2017, %)

Mercimek üretiminde önemli ülkeler (%)

Ülkelere göre dünya mercimek ithalatı (2017, %)

Dünya genelinde üretilen bakliyatın yaklaşık %84'ü ülkelerin iç talebini karşılamaya yöneliktir. Geriye kalan %16'lık kısım ise dünya ticaretine konu olmaktadır. 2017 yılında 2016 yılına göre %4 oranında artış yaşanmıştır. Kanada bir önceki yıla göre %20'lik düşüşle 2017 yılında 2 milyon ton ihracat gerçekleştirerek dünyada ilk sırada yer almıştır. Kanada'yı 855 bin ton ihracat ile Avustralya, 277

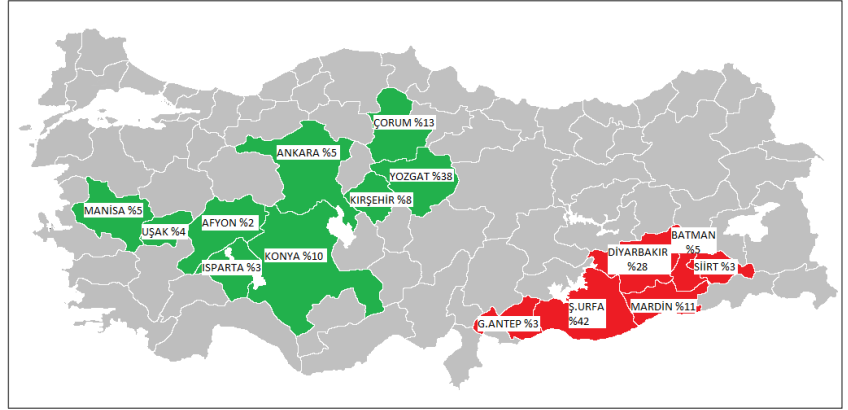
bin ton ile ABD takip etmektedir. Uzun yıllar baklagil ihracatçısı olarak bilinen Türkiye 2017 yılında bir önceki yıla göre ihracatını iki katına çıkararak, 264 bin ton ile dünya mercimek ihracatında dördüncü sırada yer almaktadır. Mercimek ithalatında Hindistan 1,1 milyon ton ile birinci sırada yer alırken, Türkiye 371 bin ton ile ikinci sırada, Sri Lanka ise 166 bin ton ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Türkiye Mercimek Verileri (bin ton)

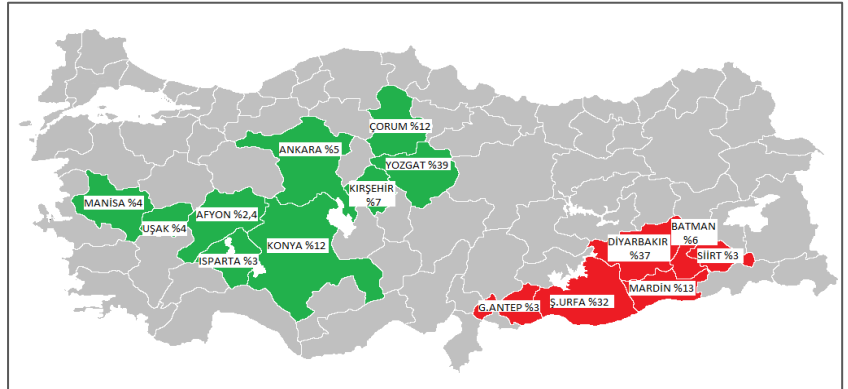
	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	Değişim (%) ²
Alan (1000 ha)	281	249	224	252	292	15,9
Verim (kg/da) ¹	148	138	148	184	148	-19,6
Üretim	417	345	360	365	430	17,8
Yurt içi kullanım	478	474	451	480	-	-
İthalat	264	324	337	386	323	-16,3
İhracat	192	186	237	261	267	2,3
Kişi Başına Tüketim (kg)	6	6	5	6	-	-

Kaynak: TÜİK, ¹/Kırmızı Mercimek rakamları kullanılmıştır. ²Son iki pazarlama yılının değişimini göstermektedir.

Mercimek ekim alanları: Türkiye'de 2017 yılı mercimek ekim alanının %94'ünü kırmızı mercimek oluşturmaktadır ve ekim alanları Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yoğunlaşmıştır. Şanlıurfa 1,12 milyon da ile birinci, Diyarbakır 757 bin da ile ikinci, Mardin 304 bin ton ile üçüncü sıradadır. Yeşil mercimek ekim alanları ise İç Anadolu Bölgesi'nde yoğunluk kazanmıştır. 2017 yılında Yozgat 88 bin da ile birinci, Çorum 30 bin da ile ikinci, 23 bin da ile Konya üçüncü sıradadır.

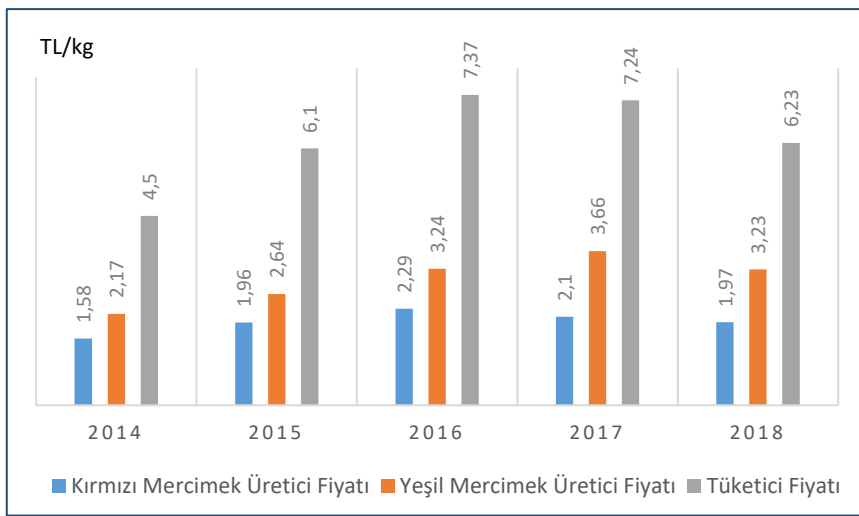
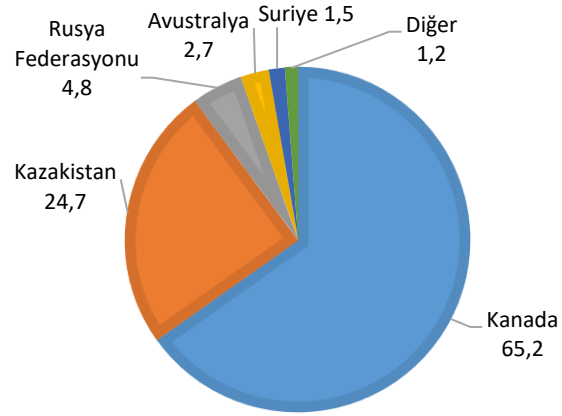
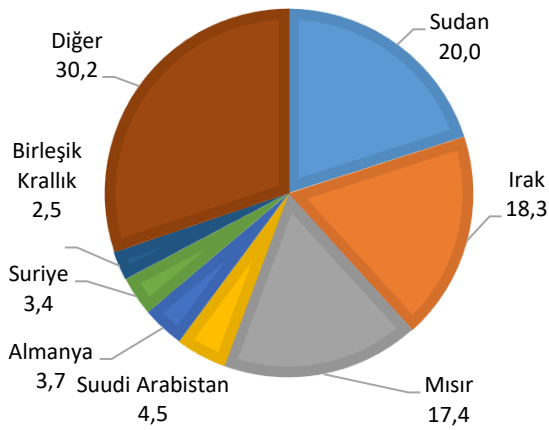

Mercimek üretimi: Üretim miktarları il düzeyinde incelendiğinde; 148 bin ton üretim ile Diyarbakır birinci, 127 bin ton ile Şanlıurfa ikinci, 51 bin ton ile Mardin üçüncü sırada yer almaktadır. Yeşil mercimek üretiminde ise; 11,7 bin ton üretim ile Yozgat en fazla üretimin yapıldığı il olurken, Yozgat'ı 3,7 bin ton ile Konya ve Çorum, 2,2 bin ton ile Kırşehir izlemektedir. TÜİK 2017/2018 yılı 2. tahminlerine göre kırmızı ve yeşil mercimek üretiminin 430 bin ton olması beklenilmektedir.

Türkiye'de Mercimek Destekleme Politikaları "Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli Fark Ödemesi Mercimek Destekleri" 2018 yılında 50 krş/kg, yer altı sularının yetersizliği Bakanlık tarafından tespit edilen yerlerde fark ödemesi desteğinde ilave %50 olarak belirlenmiştir. Yurt içi sertifikalı tohum kullanım desteği 20 TL/da, mazot ve gübre desteği 18 TL/da organik tarım desteği ise 3. kategori ürünler arasında yer alan mercimek için 30 TL/da olarak belirlenmiştir.

Türkiye'nin mercimek ihracatında önemli ülkeler (2018, %) Türkiye'nin mercimek ithalatı yaptığı ülkeler (2018, %)

2018 yılı mercimek üretici fiyatı; Aralık ayında bir önceki aya göre kırmızı mercimekte %2,07 artmış, yeşil mercimekte ise %1,93 oranında azalmıştır. 2017 yılının Aralık ayı fiyatına göre ise üretici fiyatları; kırmızı mercimekte %9,5 artmış, yeşil mercimekte %20,5 oranında azalmıştır. Mercimek tüketici fiyatları ise; 2018 yılı Aralık ayında bir önceki aya göre %0,5 oranında azalmış, 2017 yılının Aralık ayına göre ise %1,19 oranında düşmüştür.

Desteklemeler

Tarımsal destekler ürün maliyetlerinin bir kısmını karşılayarak üreticiye ek gelir sağlamak amacıyla verilmektedir. Ürün verimi dikkate alınarak 2018 yılında verilen destekler kilogram bazında incelendiğinde; fark ödemesi desteği bir önceki yıla göre %67 oranında, mazot desteği ise %27 oranında artmıştır. Toprak analizi, sertifikalı tohum ve gübre desteği aynı kalırken toplam destek miktarı %41 oranında artmıştır.

Yıllar	Verilen Destek (TL/kg)					
	Fark Ödemesi	Toprak Analizi	Sertifikalı Tohum	Gübre	Mazot	Toplam
2014	0,100	0,015	0,061	0,037	0,028	0,241
2015	0,200	0,017	0,080	0,044	0,032	0,373
2016	0,300	0,000	0,134	0,073		0,508
2017	0,300	0,005	0,134	0,027	0,074	0,540
2018	0,500	0,005	0,134	0,027	0,094	0,760

Kaynak; TOB, TUIK, TEPGE hesaplamaları.

	2014	2015	2016	2017	2018
Mercimek Fiyatı (TL/kg)	1,54	2,00	2,29	2,1	1,97
Destek (TL/kg)	0,24	0,37	0,51	0,54	0,76
Mercimek Fiyatı + Destek (TL/kg)	1,78	2,37	2,8	2,64	2,73
Gübre Fiyatı (TL/kg) (DAP)	1,57	1,82	1,47	1,54	2,38
Mazot Fiyatı (TL/lt)	4,4	3,85	3,85	4,69	5,78
Tohumluk Fiyatı (TL/kg)	2,72	4,58	4,78	5,67	6,21
1 kg mercimek ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Mercimek/Gübre	0,98	1,10	1,56	1,36	0,83
Mercimek + destek/Gübre	1,13	1,30	1,90	1,71	1,15
Mercimek/Mazot	0,35	0,52	0,59	0,45	0,34
Mercimek + destek/Mazot	0,40	0,62	0,73	0,56	0,47
Mercimek/Tohum	0,57	0,44	0,48	0,37	0,32
Mercimek + destek/Tohum	0,65	0,52	0,59	0,47	0,44

Mercimek fiyatında kırmızı mercimek fiyatı alınmıştır.

Kaynak: Gübre, tohum fiyatlarında BÜGEM verileri, mazot fiyatlarında TÜİK verileri dikkate alınmıştır. 2018 desteklerinde 2017 mercimek verimi dikkate alınmıştır.

Mercimek Girdi Pariteleri

2018 yılında mercimek üretici fiyatı bir önceki yıla kıyasla %6,2 azalmıştır. Gübre fiyatlarında %54, mazot fiyatında %23, tohum fiyatlarında ise %9,5 artış gözlenmiştir. Bu artışın etkisiyle mercimek girdi paritelerinde 2018 yılı rakamlarında 2017 yılına kıyasla belirli oranlarda düşüşler yaşanmıştır. Pariteye oransal olarak bakıldığında; destekler hariç gübre paritesi %39, mazot %24 ve tohum %14 oranında azalmıştır. Destekler dahil paritelerdeki düşüş oranları ise sırasıyla %33, %16 ve %6 olarak gerçekleşmiştir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Baklagillerin besin değerleri bakımından zengin olmasının yanı sıra samanının besin değerinin yüksek olması nedeniyle hayvan beslemede yaygın olarak kullanılmaktadır. Ayrıca çevrecilik ve sürdürülebilir tarımın popüleritesinin arttığı günümüzde, yetiştirildikleri toprağın yapısını zenginleştirmesi bakımından baklagillerin önemi daha da artmaktadır. Yemelik tane baklagillerden olan kırmızı mercimek, kuru tanelerinde yüksek protein içermektedir. Türkiye’de yetiştirilen yemelik baklagiller içerisinde mercimek, üretim miktarı açısından nohuttan sonra en önemli yeri tutmaktadır. Türkiye’de kişi başına tüketim son yıllarda çok değişmemekle birlikte kırmızı mercimekte 4,5-5 kg/yıl, yeşil mercimekte ise 0,5-0,6 kg/yıl arasında değişmektedir. Türkiye’de baklagil ekim alanlarında ciddi bir düşüş söz konusudur. Üretim ve dışsatım azalırken, özellikle kırmızı mercimek dışalımında hızlı bir artış meydana gelmiştir. Mercimeğin ekim nöbetine girmesi, gerek birim alandan elde edilen verimin artırılması, gerekse nadas alanlarının azaltılması açısından önemlidir.

Özellikle kuru tarım alanlarındaki ekim nöbetlerinde kışlık mercimek, tarlayı erken terk etme ve uygun bir toprak bırakma özellikleri ile vazgeçilmez bir bitkidir. Son yıllarda

özellikle ekonomik nedenlerden dolayı mercimek ekim alanlarının azalması ile üretimde azalışlar yaşanmıştır. Üretimin artırılması için ekim nöbeti uygulamasının yaygınlaştırılmasının etkili olacağı düşünülmektedir. Kırmızı mercimekte 2011 yılında %102 olan yeterlilik oranı, 2017 yılında %76,7 oranına gerilemiştir. Böylece Türkiye ithalatçı ülke konumuna gelmiştir. Yeşil mercimekte ise; 2011 yılında %61,7 olan yeterlilik 2016 yılında %46,1’e düşmüş ve gittikçe dışa bağımlı hale gelinmiştir. 1970’li yıllarda mercimeği Türkiye’den götüren Kanada, bugün dünyanın en büyük mercimek ihracatçısı olmuştur. Türkiye ise; ürettiği mercimek, tüketimi karşılamaması sebebiyle neredeyse ihtiyacının tamamını Kanada’dan ithal ettiği mercimekle karşılamaktadır.

KAYNAKLAR

- FAO, 2018. Food and Agriculture Organization of The United Nations Statistics Division [Http://Faostat.Fao.Org](http://Faostat.Fao.Org) (Erişim Tarihi 15.01.2019).
- GTHB, <https://www.tarim.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 15.01.2019)
- Kaya, F., 2010. Ülkemizde Yetiştirilen Bazı Mercimek Çeşitlerinin Bileşimlerinin Belirlenmesi. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi. Yüksek Lisans Tezi. Adana.
- TÜİK, 2019. Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr>. (Erişim Tarihi:15.01.2019)
- UN Comtrade, 2019. <https://comtrade.un.org/data> (Erişim Tarihi 15.01.2019)

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

Bilgi için: Zarife Nihal GÜLAÇ, zarifenihal.gulac@tarimorman.gov.tr, +90 312 2875833/118